

**ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
“КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ”**

**ТВОРЧА РОБОТА УЧАСНИКА ТРЕТЬОГО ТУРУ
ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ
“КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ”**

НА ТЕМУ:

**“ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ДОБРОЧЕСНОСТІ НА
ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ” .**

Довженко Валентина Миколаївна
Управління соціального захисту населення
Сумської районної державної адміністрації
Провідний спеціаліст відділу виплати
соціальних допомог

06.08.2018

2018 рік

Добре міркувати про доброчесність не означає ще бути доброчесним, а бути справедливим в думках не означає ще бути справедливим на ділі.

Аристотель

Поняття чесності, прозорості та відповідальності набули особливої важливості для українського суспільства. Будь-яка людина бажає, щоб її оточували хороші речі. Якщо є можливість, вона завжди вибере хороше взуття, хороший одяг, хорошу квартиру. І якщо у неї таке ставлення до неживих речей, то тим більше воно проявляється в стосунках з людьми. Дійсно, кожен хоче, щоб його оточували добрі люди – порядні, чесні, вірні. Але ж якщо так ми ставимося до того, що нас оточує, то тим більше це повинно торкатися і нас самих: ми повинні хотіти і самі бути кращими. І, напевно, кожен цього хоче. Кожен хоче, щоб його назвали "доброю людиною", і обуриться, якщо його назвуть "поганою людиною". Ніхто в дитинстві не мріє стати лиходієм. Усі люди тягнуться до добра. Але проходять роки, і, як правило, все більше позаду помилок, і все більше недосконалості накопичується в людині. А той ідеал, який був у юні роки, так і залишається недосяжний. Отже, ніяка добра справа, що здійснюється з егоїстичних спонукань, чи то отримання грошей, слави або хоч би самовдоволення, насправді не є добром.

Чесність – це поняття, яке може впливати на наше життя в тих чи інших відносинах. Бути чесними батьки нас вчать ще з дитинства, намагаючись закласти у нас розуміння про те, що бути чесним – це бути людяним і не здійснювати вчинків, за які доведеться соромитися і які доведеться приховувати, адже правда, рано чи пізно, завжди стає явним. Погані вчинки часто тягнуть за собою брехню, обман, боягузтво і страх бути викритим. Тому чесна людина завжди намагається робити так, щоб потім не було соромно, не доводилося щось приховувати і брехати. Він поважає і цінує турботу і працю батьків, так як сам уміє трудитися.

Правду не завжди легко говорити, особливо якщо це стосується негарних вчинків. Але коли обманюєш близької людини, на душу лягає важкий камінь,

який все тягне і тягне, і ти в кожную хвилину боїшся, що людина все-таки дізнається правду, і найстрашніше, що він може дізнатися її від сторонніх людей, а це подвійно неприємно. Обманювати когось-означає боятися. Обман породжує страх.

Якщо бути людиною чесною і справедливою, то буде більше поваги і розуміння до такої особистості. Чесність асоціюється зі словом чистота. Приміром, ти не брешеш, значить, ти чистий, чесність наповнює нас щирістю і відкритістю. На чесних людей можна покластися і довіритися їм, відкрити свої таємниці, знаючи, що людина нікому не розповість твої секрети і переживання. Такі люди тримають своє слово і викликають повагу оточуючих.

Іноді бувають випадки, коли чесність і, правда, можуть нашкодити людині. Люди можуть бути занадто прямолінійними і образити своїми словами іншої людини. У таких випадках правду, звичайно, потрібно говорити, але м'яко і ненав'язливо, щоб не образити людину.

Найчастіше люди брешуть для того, щоб здаватися краще, ніж є насправді, або тому, що соромляться свого улюбленого заняття та хобі. Найголовнішими перевагами чесних людей є те, що вони можуть бути самим собою, їм довіряють, їх поважають. Такі люди вміють радіти успіху своїх друзів і близьких, не заздрять і не зраджують. Вони не звалюють свою провину на інших і вміють зізнатися, якщо зробили щось не так, завжди виконують свої обіцянки і можуть постояти за себе. Завжди важко виховувати в собі позитивні якості, але цим треба займатися все життя. Людина, яка не бреше іншим – чесний перед самим собою. Дуже важливо, коли тебе поважають, довіряю тобі і розраховують на тебе.

Європейськість, яку українці свідомо вибрали як прагнення доєднатися до сучасних розвинутих демократичних країн, єднає в собі саме ці критично важливі характеристики, які повинні стояти на першому місці щоб і наша Батьківщина стала розвиненою державою. Але сьогодні ми, на жаль, кожного дня стикаємося більше з проявами не доброчесності в діяльності державної влади України.

В своїй творчій роботі я буду намагатися показати всі проблеми впровадження в Україні європейських стандартів доброчесної державної служби для створення системи доброчесної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів і кращого світового досвіду. Як відомо, корупція є однією із найнебезпечніших загроз правам людини, демократії, правопорядку, чесності та соціальній справедливості, вона перешкоджає економічному розвитку та загрожує належному і справедливому функціонуванню країн, має негативні фінансові наслідки для громадян, компаній і держав, а також для міжнародних установ [5].

Одним із основних напрямів у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності державних службовців, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків. При цьому за поширеністю корупційні ризики в діяльності державних службовців можна розташувати в такому порядку: не доброчесність державних службовців; виникнення конфлікту інтересів; безконтрольність з боку керівництва; наявність дискреційних повноважень. Тому, під час добору осіб на посаду державного службовця, одним із вагомих критеріїв є, зокрема, така моральна риса, як доброчесність, а саме - чесність, моральність, добропорядність [6]. Поняття доброчесності - базовий принцип здійснення державної служби та основа етичної поведінки державних службовців з метою забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства [4].

Сьогодні, в умовах тотальної корупції в Україні, доброчесність є головним інструментом запобігання конфлікту інтересів. Важливо відмітити, що основою формування та розвитку доброчесності на державній службі України є європейські стандарти доброчесності та боротьби з корупцією, визначені у міжнародних договорах і угодах, які ратифіковані Україною [3]. На сьогодні з урахуванням європейських стандартів для забезпечення доброчесної державної служби України застосовують механізми люстрації, запобігання конфлікту інтересів, дотримання етики поведінки, декларування майна, доходів, витрат та

зобов'язань фінансового характеру державних службовців. Законом України «Про запобігання корупції» визначено спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [7].

В нашій країні є гостра проблема корупції та інших службових зловживань, що свідчить про недостатній рівень доброчесності осіб, які уповноважені на виконання функцій держави. Корупція в Україні проникла абсолютно в усі сфери суспільного життя, спричинивши у більшості з них серйозні проблеми чи навіть критичні стани. Вона має особливі прояви і форми, які виявляються у специфіці створення різноманітних корупційних взаємозв'язків.

Найпоширенішими формами корупції в Україні виступають працевлаштування родичів та близьких на державні посади не за професійними здібностями та моральними якостями, а за родинними зв'язками, а також подальша впливова підтримка цих осіб у кар'єрному зростанні. «Сімейний» підхід давно вже став ознакою української політики, адже українські можновладці продовжують забезпечувати свій фінансовий спокій, отримуючи родинне представництво у владі [1]. Використання родинних зв'язків у політиці та на державній службі значно спрощує таким особам механізми корупційної взаємодії між ними та веде до неабиякого процвітання певних олігархічних бізнес-кланів. Усе це вкотре переконує українське суспільство в зневіру до державної влади. Майже щорічним підтвердженням існування корупції в органах державної влади України виступають масштабні соціологічні опитування вітчизняної та зарубіжної суспільної думки. Результати цих оцінок останніми роками засвідчують високий індекс корупції поряд із аналогічними показниками її поширеності та зумовлюють стабільно низьку репутацію нашої держави за рівнем її корумпованості. І це, напевно, не без того, що, як зазначається у матеріалах Національного інституту стратегічних досліджень, «у суспільній свідомості населення за останні 30 років відбувся перехід від

позитивного уявлення про існування “моральної більшості” до негативного уявлення про існування “аморальної більшості”» [2]. Адже, як засвідчує саме життя, «раз у раз життєві перемоги святкує саме той, хто здатний переступити через моральні вимоги». Разом із тим бурхливі події в Україні осені 2013 – зими 2014 р. засвідчили зміни в суспільних настроях українців щодо корупційних діянь державної влади. «Мовчазне обурення» корупційними проявами у політиці та на державній службі змінилося активним громадянським протистоянням розгульним зловживанням найвищих посадових осіб України. Мабуть, «значний ресурс моральної міцності сучасної української нації» [2] ще не вичерпаний. Попри «зростання» ролі доброчесності державної влади передусім на ґрунті її корупційних проявів проблема аморальності влади поглинає також й інші її зловживання. Ідеться про винесення завідомо неправосудних вироків, рішень, ухвал, постанов, надання явно злочинних наказів, вчинення завідомо незаконних затримань, приводів, арештів, примушування давати показання тощо. Особливо гострого значення ці зловживання набули на тлі сучасної суспільно-політичної ситуації у країні, високого ступеня суспільних невдоволень державною політикою, нестабільного морально-психологічного клімату в нашій державі, трагічних подій на «Євромайдані».

Ми часто чуємо про те, що живемо в епоху нової «холодної війни». При цьому, частина нашої держави дійсно окупована, а на Сході розгорнулися справжні військові дії.

Але попередня «холодна війна» була боротьбою двох систем цінностей, відмінності між якими були очевидні практично кожному. Яке ж протиріччя лежить в основі сьогоденного конфлікту?

Невже «революція Сумління», анексія Криму, війна на Донбасі – це все лише складові опосередкованого протистояння в боротьбі за контроль над видобутком і транспортуванням енергоресурсів, впливу на ринки та території? Можливо, це так. Але для нас, простих українців, це дійсно війна двох систем. Системи чесного, конкурентного та справедливого суспільства, з одного боку, і системи, побудованої на корупції, з іншого.

Багатьом здається, що нам вже вдалося досягти деяких успіхів у цій боротьбі. Ми скинули корумпованого диктатора, обрали нову владу, зробили «цивілізаційний» вибір на користь блоку держав, який уособлює для нас справедливе суспільство.

На жаль, зроблені кроки лише позначили мету, а справжня боротьба з корупційною системою ще навіть не почалася.

Це відбувається багато в чому через те, що ми сп'янілі нашими маленькими перемогами, відвернені трагічними подіями в країні, а іноді ведені такими емоціями, як помста і розправа. За всім цим ми навіть не замислювалися серйозно про те, чому корупцію потрібно побороти, що є її джерелом, і як ефективно звести корупцію в країні до мінімуму [8].

Тож спробуємо коротко розібратися в дуже болючих питаннях для нашої країни. Чому корупція – це погано?

У багатьох країнах корупція вважається однією з головних проблем, з якою вони намагаються боротися. Але, на жаль, така боротьба завжди залишається безуспішною. Оскільки цю проблему неможливо викоринити. Вона завжди була і завжди буде.

Справа в тому, що людям набагато простіше дати комусь грошей, ніж зробити щось самостійно. Ніхто не любить стояти в черзі, і вони завжди готові заплатити за те, щоб їх прийняли поза чергою. Інші не хочуть вчитися, тому вони дають хабарі для того, щоб отримати диплом, а після працюють за фахом, не освоївши всіх знань своєї професії. До речі, багато хто за те, щоб влаштуватися на те чи інше робоче місце, готові платити. В університетах ставлять оцінки за гроші і це загальновідомий факт.

Багато хто скаже – всьому виною корупція. Корупція, яка пронизала всю державну систему. І щоб не бути голослівними, юристи та правозахисники дійсно підтверджують, що корупція часто прямо або опосередковано призводить до порушення прав людини.

Але крім порушення прав людини, дослідження також свідчать, що корупція в тій чи іншій мірі негативно впливає на економічне зростання держави,

зростання ВВП на душу населення, інвестиційну привабливість, конкуренцію в торгівлі, зростання цін на товари та послуги, розміри «тіньової» економіки, і навіть на якість і тривалість життя громадян.

Давайте згадаємо хто в першу чергу підтримує корупцію ? Як би було добре, якби всі люди відмовилися займатися корупцією і почали все робити самостійно. Це виховало у багатьох завзятість, бажання досягти конкретної мети, перемогти себе і настояти на своїх принципах. Люди б стали набагато краще і душевно чистіше. Нарешті-то б «взяла гору» справедливність. Нікому б не потрібно було б поступатися своїх принципів або платити за те, що вони і так можуть зробити самостійно .

На жаль, в сучасному суспільстві існує думка про те, що все можна купити, що у всього є ціна. Але якщо б хабарництво припинилося, то тоді багато речей стали безцінними. Люди б стали дорожити своїм життям і перестали б витрачати гроші на дурниці.

Тоді ж яка ж головна причина корупції?

Проблема тільки в тому, що сама корупція стала головною системою стимулів в суспільстві, способом його існування. Не важливо, з якого боку столу в чиновницькому кабінеті ми сидимо. Корупція стала простим і ефективним, а іноді і єдиним засобом досягнення будь-якої мети – від отримання довідки лікаря до дозволу на будівництво, від вступу до університету до влаштування на роботу.

Корупційна винагорода – на сьогоднішній день основна складова доходу більшості «бюджетників». Це відкинуло будь-які інші спонукання і стимули у держави і суспільства для зміни стану справ. Корупційна система, по суті, лягла в основу сьогоднішніх суспільних відносин.

Почувши суспільний запит на боротьбу з корупцією, новий президент у своїй промові на інавгурації дуже правильно заявив, що для побудови успішної держави нам потрібно подолати корупцію. Для цього він запропонував укласти дуже простий загальнонаціональний антикорупційний пакт між владою і народом: чиновники не беруть, а люди – не дають. Трохи раніше були створені різні люстраційні органи, запропоновані антикорупційні заходи, почалася

широка громадська дискусія. Звичайно, не можна не погодитися з тим, що прийняття нами хабарництва як норми поведінки неминуче впливає на масштаби корупції. Так само як і з тим, що система покращиться, якщо призначити «хороших» людей на керівні посади, а всім «поганим» заборонити ці посади позичати. Але чи справді ми віримо, що ці заходи можуть вплинути на систему в довгостроковій перспективі?

Приміром, чи віримо ми, що в сформованій системі батько не дасть хабар, щоб поліпшити результат своєї дочки на зовнішньому тестуванні, а син відмовиться заплатити за лікування матері в державній лікарні? Або в те, що суддя буде довго протистояти спокусі, приймаючи рішення в багатотисячних, а іноді багатомільйонних спорах? Або в те, що прокурор буде сумлінно розслідувати кримінальну справу проти людини, готової віддати будь-які багатства, аби залишитися на волі?

Щоб побороти цю ситуацію, злочасну систему, потрібно подолати одну дуже просту системну проблему – її головне джерело, який більшість adeptів боротьби з корупцією впритул не хочуть бачити. А її головна причина не в культурі, не в менталітеті, не в моральних цінностях людини. Вона полягає в наступному: сьогодні в Україні очікуваний дохід потенційного хабарника перевищує негативні наслідки, які його очікують, якщо він буде спійманий. Щоб звести корупцію до мінімуму, давайте будемо реалістами – повністю викоринити це явище ні в кого не вийде, нам, по-перше, потрібно змінити відповідь у цій дилемі хабарника: «Що краще, брати чи не брати?». По-друге, деякі прояви корупції можна нівелювати, дозволивши їм існувати на законних підставах – визнавши сьогоднішній стан справ, і надавши суспільству законну альтернативу хабарництву, що максимально відображатиме склалося взаємини.

Тож все ж таки, як побороти корупцію?

Пропозиція перша доволі традиційна. Батіг і пряник.

Кримінальним кодексом передбачені покарання вже досить високі, але це ніяк не зупиняє корупцію. Тому, одним з головних кроків у подоланні корупції має максимальне збільшення ймовірності, що хабарник зрештою заплатить

суспільству справедливу ціну за свої діяння, втратить роботу або опиниться у в'язниці. У той же час, державні службовці, що знаходяться в групі ризику, повинні отримувати достатню винагороду за свою роботу. Якщо людина отримує гідну заробітну плату, спокуса брати хабарі пропадає, особливо коли вона ставить під загрозу постійний дохід, статус, економічне благополуччя, а іноді навіть свободу.

Але де ж взяти кошти на гідну винагороду чиновникам?

Можливо нам не потрібна така армія «бюджетників»? Не новим буде пропозиція скоротити кількість депутатів Верховної Ради. Цілком можливо, але скорочення депутатами не повинні обмежитися. В цілому, звичайно ж, скорочення «бюджетників» – дуже складна міра. Однак для можливості підвищення оплати праці значна частина державного апарату повинна змиритися з долею «ягняти», принесеного в жертву світлого майбутнього нашої країни. При цьому колишнім чиновникам знайти корисне застосування своїм умінням, а їх масштаби повинні бути результатом серйозних розрахунків.

Пропозиція друга. Легалізація корупції, а саме заміна хабарів аналогічною їм законною формою.

Наприклад, хабар за «звільнення» від служби в армії може бути замінений офіційним внеском на потреби Збройних Сил. Оплата роботи лікарів може бути частково забезпечена визнанням факту відсутності безкоштовної охорони здоров'я в Україні, і поступовим введенням системи загального медичного страхування. Така «легалізація» корупції, насправді, могла б бути впроваджена в багатьох інших сферах. Вона узаконила б деякі сформовані у суспільстві відносини і зробила б їх більш передбачуваними і зрозумілими.

Пропозиція третя. Приватизація і суспільне фінансування державних функцій.

Ми всі побачили, що «приватизація» деяких державних функцій може зробити їх виконання більш ефективним. Приклад, який просто напрошується, – це своєрідні «приватні» військові утворення, які, за свідченням багатьох, більш старанно виконують функцію захисту держави та забезпечення правопорядку,

ніж регулярна армія і міліція. Звичайно ж, це міра вимушена і, будемо сподіватися, тимчасова. Але чому цей досвід, хоча б частково, не перенести на інші галузі? Наприклад, чому б не провести приватизацію деяких лікарень та медичних установ? Це має сприяти тому, що нові приватні лікарні будуть конкурувати і встановлять ринкові ціни на медичні послуги. До того ж, багато медичних установ і так фактично функціонують як приватні підприємства вже сьогодні. Звичайно, приватизація повинна проходити зважено. Та все ж таки я вважаю, що з ситуації яка склалася сьогодні це вихід. В приватному бізнесі діють зовсім інші умови ринкових відносин, які дійсно зможуть поставити жирну крапку в «тіньові» ринковій економіці. Чому б не дати цьому ринку існувати на законних підставах, якщо нічого іншого зробити ми і так не можемо? Кошти від оподаткування «тіньової» економіки також могли б допомогти фінансуванню нової, некорупційної системи. Це можливо, на жаль, лише в довгостроковій перспективі.

Якщо ми наважимося прийняти виклик, результатом може стати остаточна перемога над корупційною системою. Тоді дійсно можна буде говорити про перемогу нових цінностей, про нову, кращу країну. Про країну, гідну успіху і всесвітньої слави. В країні, в якій немає місця для корупції було б набагато приємніше і вільніше життя, оскільки безкорисливих справ стало б набагато більше. Людям не доводилося вести боротьбу зі своєю совістю, адже їх совість була б повністю чиста.

Мною опрацьовано багато літератури та наукових досліджень, що стосовно цього питання, але сприяти відновленню та підвищенню рівня довіри суспільства до влади та забезпеченню в процесі її реалізації дії високих моральних принципів це справа багатьох років. Це зовсім не означає, що зусилля вчених на шляху вирішення цих проблем виявилися марними. Причина, певно, лежить у природі самої влади, яка ніколи, про що свідчить історичний досвід, не буде позбавлена подібних негативних проявів. Не менше значення відіграє і той факт, що чимало наукових розробок так і залишаються на папері. Відповідні

наукові пропозиції не знаходять належної реалізації, і нерідко – через небажання самої влади.

Таким чином, формування та розвиток доброчесності на державній службі України спрямовані на захист суспільства від корупції для забезпечення демократії, дотримання прав людини, правопорядку, чесності та соціальної справедливості. Це чесний та відповідальний підхід до виконання своїх посадових обов'язків, результат який спрямована на досягнення добра як для кожної окремої людини, так і суспільства в цілому. Нині в суспільній свідомості формуються сучасні вимоги до майбутніх політиків і чиновників державного апарату. Звідусіль лунають заклики до їх патріотизму, відповідальності, громадянської мужності. А сьогодні українському суспільству дуже потрібні люди, які здатні жертвувати власними інтересами заради національних, виконувати важливі державні функції у стресових ситуаціях.

Я щиро поважаю тих людей, які не будують свою роботу на корупції. Вони чесно виконують свій обов'язок і від інших вимагають цього. Звичайно ж, таких людей дуже мало, але вони є. Такі люди дуже принципові, вони надійні їх розташування не можна підкупити, його можна тільки чесно заслужити.

Таким чином, процвітати буде тільки та країна, в якій житимуть такі чесні і принципові люди. Вони не допустять хабарництва. Власне завдяки цьому покращиться і якість наданих послуг, а медицина стане набагато доступніше, університети будуть виступати справжніх професіоналів, а не тих, хто купив диплом і в кращому випадку тільки знає назву своєї спеціальності. Люди платять за все і навіть за добре, але підроблене ставлення до себе. Тому як в такій країні може бути добре і затишно? Але доки в життя продовжує панувати корупція, то прогрес зупиниться, розвиток буде стояти на місці, все навколо буде продовжувати деградувати. І тільки чесність, перш за все, по відношенню до самого собі, працелюбність, бажання досягти всього самостійно зможе багато чого в цьому житті змінити. Проте любов до грошей важко перебороти і люди як і раніше намагаються заплатити за все при будь-якому зручному випадку. Адже так набагато простіше, але чи правильно це?

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Родинні підряди штурмують владу [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/articles/2012/09/11/6972487/view_print/.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Конвенція від 31.10.2003. [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU03129.html <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
3. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії. Аналітична доповідь (листопад 2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/files/news_project/PRZH_Corruption_2009.pdf.
4. Василевська Т. Етичні виміри громадянськості державного службовця / Т. Василевська // Публічне управління: теорія та практика. - 2011. - №1 (5). - С. 148-153.
5. Моральний стан сучасного українського суспільства та його відображення в суспільній свідомості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.moral.gov.ua/news/718>.
6. Корупційні ризики в діяльності державних службовців : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 12.04.2011 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0026323-11>
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
8. Олуйко В.М. До питання правового забезпечення доброчесної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави / В.М. Олуйко [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.univer.km.ua/visnyk/1093.pdf>